

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**S. Augustinus, Episcopus in Africa Hipponensis, Veritatis
Evangelico-Catholicæ In Potioribus Fidei Controversiis
Testis Et Confessor, Contra Bellarminum Et Alios
Scriptores Papæos, antiquos pariter & ...**

Reiser, Anton

Francofvrti, 1678

Lib. I. cap. 2. de Definitione Sacrificii

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72506](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72506)

Salvatorem honorificantes, diverso & contrario quasi modo; ambo Peccatis miseri, ambo Misericordiam consecuti. Valet etiam ad hanc Similitudinem, quod in primo Populo unicuique Manna secundum propriam voluntatem in ore sapiebat, sic in ore cuiusque Christiani Sacramentum illud, quomodo sumatur, estimandum; nam & ille honorando quotidie non audet sumere, & ille honorando non ullo die audet præmittere. Contemptum solum non vult cibum ille, sicut Manna fastidium. Quomocumque hoc Augustini testimonium intueatur quis, nihil omnino videbit in eo aptum ad cultum Patriæ Symbolis Eucharisticis, extra usum in primis, debitum, cum Doctor Augustus non-nisi de dignâ hujus Sacramenti perceptione agat, quam dignitatem in Externo Ejus cultu & adoratione potius, quam internâ animi devotione sitam esse, nemo dixerit, qui Augustini ex Apostolica Pauli manu ductione Sententiam de debitâ ad usum hujus Sacramenti præparatione percepit ritè. In quarto Augustini testimonio idem legere est, quod in secundo, quod cum prioribus dum ad demonstrandum Patriæ cultum Symbolis Eucharisticis extra usum quoque debitum traxit Bellarminus, ostendit, se non benè Augustinum legisse, & audacter ex Eo collegisse omnino iis contraria, quæ Sanctus Pater hic & alibi satis expressè docuit. Et si responsum secundo Augustini testimonio adscriptum iis quoque verbis applicari posse dicam, quæ Alphonsus à Castro primo adjecit, quod contra possit excipi, non video, Augustino per ea etiam, quæ illustrationis ergo fuerunt addita, in hæc quoque Controversiâ de adoratione Sacramenti Eucharistiæ, Veritatis Evangelicæ constanti Teste & Confessore, Bellarmino nihil in contrarium obtinente.

DE
SACRIFICIO MISSÆ,
 LIBRI PRIMI
 CAPVT SECVNDVM,
 DE
Sacrificiû Definitione.

VT Bellarminus definitionem exstruat Missæ Sacrificio, quod defendendum suscipit, congruentem, Augustini auctoritate & offerivè utitur & defensivè. In specie autem ut obtineat, in Ecclesiâ Christianum tantum verum esse ac proprium Sacrificium, nec propriè Sacrificia esse Sacramenta vel alia quævis opera bona, quæ sunt ad colendum Deum, audacter scribit, esse hæc Sanctorum omnium Scriptorum, & inter eos præsertim Augustini Sententiam. Augustinus enim, inquit, probare volens, Epulas, quæ super Martyrum Sepulchra à quibusdam ponebantur, non esse Sacrificium, sic ait: *Ea non esse Sacrificia Martyrum, novit, qui novit unum, quod Deo offertur, Sacrificium Christianorum.* Idem quoque dicit alibi, *omnibus Veterum Sacrificiis successe unicuique & singulare Eucharistiæ Sacrificium.* Aliàs etiam Eucharistiæ Sacrificium vocat *verissimum & singulare.* Et iterum alibi adpellat *unicum.* Et ut hæc esse constantem Augustini Sententiam demonstraret, id quoque testimonium Evangelicis & contrarium defendentibus eripere conatur, quo Doctor Sanctus generaliore Sacrificii definitionem dedisse fuit visus. Eo dum non Chemnitius tantum est usus, sed Doctor etiam aliquis, quem Bellarminus Catholicum dicit, & hominem valdè Eruditum & pium fuisse scribit, videndum est, quibus utatur Exceptionibus, ne incens Augustini ad Evangelicorum partes videatur adpropinquare, ac Veritati testimonium præbere. Definitio Sacrificii Augustiniana hæc est: *Sacrificium verum est omne opus, quod agitur, ut sanctâ Societate inheratur Deo, Relatum ad illum finem, quo beati esse possimus.* In responso, quod Doctori, quem vocat, Catholico, opposuit, hæc Bellarminus habet: *Augustinus non definit Sacrificium in genere, nec Sacrificium propriè dictum, sed solum (in specie) Sacrificium, quod præcipue internum est, & opponitur Sacrificiis legalibus & merè externis; & vocat Sacrificium verum Ratione Dignitatis & effectus, non ratione forme & essentia Sacrificii propriè dicti. Non enim vult dicere, Sacrificia interna esse Sacrificia magis propriè dicta, quam externa; cum oppositum sit verum; sed esse præstantiora & Deo gratiora, & facilius Deum placare. Similis sententia est, cum Christus dicit. Ego sum Vitis vera. Nec enim Dominus eo loco significare voluit, se magis*

lib. 8. de Civit Dei, cap. ult.
 lib. 3. de Bapt. cap. ult.
 de Spir. & lit. cap. 11.
 lib. 1. contra Cresc. cap. 25.

lib. 10. de Civ. Dei, cap. 6.

Joh. 15.

magis proprie vitem esse, quod attinet ad formam & essentiam vitis, quam sit illa, quae plantatur in vineis; sed solum esse vitem nobiliorem, & effectus excellentiores producere, ut Euthymius in Commentario hujus loci recte exponit. Chemitio idem fere respondit, quamvis aliquo cum augmento, scribens: *Tantum abest, ut Augustinus definire voluerit eo loco Sacrificium in genere, ut potius expresse exclusit à sua definitione omnia Veteris Legis Sacrificia, quae in mactatione ovium & boum erant sita, quae propriissime Sacrificii nomen & rationem retinent.* Alia, quae & antecedenter & consequenter, utrobique tamen incidenter ex Augustino habet Bellarminus, studio vitandae prolixitatis omitto, addens tantum, quae de hoc Augustini loco Franciscus Panigarola, ex ordine Minorum Scriptor, observavit, plura subjungens Sancti Patris verba, quibus datam à se Sacrificii definitionem illustrari posse censuit: *Vnde & ipsa Misericordia, quae homini subvenitur, si propter Deum non sit, non est Sacrificium. Et si enim ab homine sit vel offertur, tamen Sacrificium est Res Divina, ita ut hoc quoque vocabulo Latini veteres id adpellaverint. Vnde & ipse homo, Dei consecratus nomen & Deo devotus, in quantum Mundo moritur, ut Deo vivat, Sacrificium est.* Laudatus Minorita, minorum fortè minimus, sequentia ad hanc Definitionem Augustinianam excipit: *Atqui non solum preces & bona opera quodammodo Sacrificium adpellantur, sed & cor solum & sola cogitationes.* Sacrificium Deo (gratum est) spiritus contribulatus; cor contritum & humiliatum, Deus, non despiciat. Sed hanc Rationem dicemusne, in Lege aliqua satis esse Sacrificium cordis; cum Sacrificium eà de causâ sit institutum, ut cordis nostri cogitationes testificemur? Augustinus item loco eodem adfirmat, hominem illum, qui Deo sit consecratus, facere de seipso Sacrificium. Sed propter eam satisne esset in Lege aliqua unum hoc sacrificium, quod quis de seipso faceret? Solemus vulgò etiam dicere, ex. gr. Sacrificium fieret Deo, si scelestus ille de medio tolleretur. At idcirco essetne idoneum Legis alicujus sacrificium, ut sacrificandi causâ aliquis occideretur? Aliud ergo est, cum latè & minus proprie loquimur de Sacrificio; aliud verò, cum propriis loquimur verbis, ut rectè percipiamus, quid sit, quatenus est primus Legis cultus. Altero modo loquitur Augustinus, quia ratione preces omnes & opera bona sunt Sacrificia, id est, oblationes Deo gratissimae; altero loquimur de illo proprie sacrificio, quod Religionem significat testificaturque, & quod sacerdotem postulat. Hoc enim modo dicimus, neque preces, neque bona opera quaecumque, esse vel adpellari posse proprium Legis nostrae Sacrificium, quae res tam clare patet, ut per se loquatur ipsa. Plurium de hoc Augustini testimonio censuras non colligo, quia ut plurimum unius ejusdemque sunt tenoris, verbis tantum paulisper aut exemplis etiam mutatis. Ne autem Augustini autoritas Evangelicis hic eripatur, ac definitio Sacrificiorum ab eo proposita locum habeat, lubet breviter excerpere, quae Petrus Picherellus, Scriptor ante hoc seculum Thuani, at, quanti Viri, Elogio celebratissimus, & in re Sacramentariâ non semel Veritatis Evangelicæ testis & Confessor quam maxime sincerus, in peculiari Dissertatione de Missâ circa hoc argumentum ex Orthodoxâ Antiquitate, & nominatim Augustino notanter hinc inde observavit, Lectori Veritatis Evangelicæ studioso futura non ingrata. Ita autem Sorbonista eruditissimus: *Non me lateat, Veteres de Cœnâ Dominicâ loquentes plerumque, mentionem facere Oblationis seu Sacrificii & Altaris, sed hoc sensu, ut Sacrificium significet Sacrificii illius in Cruce peracti memoriam, sive ut loco Sacrificii habeatur, & commemoratio illius Sacrificii tam Deo sit accepta, atque olim fuit Sacrificium. Imò dicitur Sacramentum memoria ab Augustino, qui & scribit: Jam Christiani memoriam peracti Sacrificii celebrant Sacro-Sanctâ oblatione & participatione Corporis & Sanguinis Christi. Et alibi: In isto (Panis & Vini) Sacrificio gratiarum actio atque commemoratio est carnis Christi, quam pro nobis obtulit, & Sanguinis, quem pro nobis idem Deus effudit. Et rursum: Christus seipsum obtulit holocaustum pro peccatis nostris, & ejus Sacrificii similitudinem celebrandam in suâ Passionis memoriam commendavit. sic cum Chrysostomus tertiâ in ad Ephesios Pauli Epistolam Homiliâ dicit, Christum & Agnum immolari, hoc esse videtur, quod Augustinus de Catachismo dicit, Sacrificium Imaginis Agni offerri, cujus amplam ad Bonifacium reddit Rationem: Cur, cum solus Christus in se sit immolatus, in Sacramento tamen non solum per omnes Paschæ Solennitates, sed omnidie populis immoletur, & cur utique non mentiatur, qui interrogatus, Eum responderit immolari, nempe propter similitudinem? Non dissimilia dicit alibi. Quod verò ad Altaris mentionem attinet, quae Sacrificio, ut supra dictum est, frequenter apud Patres adjungitur, id fit, ut in sacrificandi modo & ratione perseveretur. Mensam enim notat Altare, quae ad supponendum & offerendum tale Sacrificium fit velut Altare, locog, Altaris. Vide Augustinum. sic quod apud Eundem legitur,*

Discept.
cap. 17.
pag. 432.

Opusc.
p. 96.
& seqq.

lib. 20.
contra
Fauft.
cap. 21.
Ibid. cap.
18. de Fi-
de ad Pe-
trum, c. 8.
lib. 83.
Quaest.
c. 61.

in Psal. 20.

accedere ad Altare, alibi dicitur, accedere ad Mensam, quemadmodum idem ibidem dixerat, sumere de Mensâ Domini, quod alibi est sumere de Altari, & multis locis dicit, accedere ad Mensam Domini, quod Emiffenus Sermone de corpore & Sanguine Domini dicit, ascendere Reverendum Altare. Hinc certe factum est, ut Sacramentum Cœnæ vulgo Sacramentum Altaris adpelletur, quo etiam nomine donatur ab Augustino, ut & Sacramenti Mensæ secundæ. Neque verò mirum esse debet, quod Sacrificium hic significet Sacrificiū similitudinem seu Imitationem, quum ipse Augustinus Eucharistiæ figuram seu typum adpelleret, atque ad eundem modum Sacrificium dicat sacrificiū figuram, & Christianorum Symbolum ac signum Jesu mortui, id est, Sacrificiū Christi in Cruce mortui. Legimus quidem apud Veteres, offerri Deo à Sacerdote Christi sacrificium, Passionem Christi, Mystica Symbola, Panem & Vinum, Corpus & Sanguinem Christi. Sed quod ad oblationem Sacrificiū Christi attinet, & Passionem Christi, sacrificium hoc intelligo memoriam seu similitudinem sacrificiū Christi, ut ante dictum est. Atque ita legimus Calicem offerri in commemorationem Domini & Passionis Ejus, apud Cyprianum in Epistola ad Cœciliū; quam ob rem etiam ibidem adpellatur Sacramentum Dominicæ Passionis & Redemptionis. Præterea, quod in hoc Sacrificio, ut Augustinus ait, Panis & Vini Sacrificium adpellatur, gratiarum actio atque commemoratio est carnis Christi, quam pro nobis obtulit, & Sanguinis, quem pro nobis idem effudit. Mystica autem symbola Panem & Vinum intelligo consecrata, idem etiam per Panem & Vinum. Per corpus & Sanguinem Christi autem corpus Christi necatum & mortuum (restitutum necati & mortui) in Cruce, & sanguinem Ejus effusum, (id est, similitudinem illius Sacrificiū corporis Christi mortui & Sanguinis effusi, quem ad modum paulò ante dictum. Sacrificium hoc Chrysolomus esse Symbolū ac signum Jesu mortui,) aut Mystica illa Symbola quæ suo etiam modo dicuntur corpus & sanguis Christi, ut, Hoc, id est, Panis consecratus, est corpus meum; hic Calix, id est, Vinum consecratum hoc poculo contentum, vel quicquid habet hic Calix, ut Augustinus loquitur, est Sanguis meus. Vtraque autem oblatio, & similitudinis Sacrificiū Christi, & mysticorum (quorum) Symbolorum ad gratiarum actiones, laudes & preces pertinet; Imò in significationem similitudinis Sacrificiū Christi recidit actionem (quorum) Symbolorum oblatio. Et postquam inter oblationes propriè & impropiè dictas discrimen ostendit, de his monens, quod per quandam ad commodationem & metaphoram eo nomine insigniantur, quasi sint quædam oblationes & Sacrificia Deo oblata, quæ haud secus Ei placeant, ac illa suave olentia & odorem bonum spirantia; & quemadmodum illa fuerint carnalia, sic ista sint spiritalia, ut illa fuerint bruta, sic illa sint humana, adductis præter Tertulliani & Augustini etiam aliquibus Scripturæ N. T. testimoniis, ita porro scripsit: Retinet autem vocabula hæc Novum Testamentum, ut ad Prophetas se conformet, quibus est usitatisimum, ut quod spiritaliter in Ecclesiâ Christi post hujus in terris descensum erat faciendum, illi ad suum se Seculum ad commodantes, per carnales & crassos ritus, ac Levitici Templi & sacerdotii Sacrificia, similitudinesque ab illis sumas, atque adeo similes loquendi modos, imò & ipsam eandem vocem exprimant, id quod propriè tamen ita adpellari non potest, sed impropiè, & proinde, ac si adverbium Velut, vel aliud hujusmodi præponitur. Hoc etiam amplius mihi videtur ita factum, ut auditis Sacrificiorum, ceremoniarum & rituum vocabulis semper illa meminissent fuisse typos & umbras eorum, quæ in N. T. erant peragenda. Sed est alia etiam species Sacrificiū hujusmodi, nimirum Eleemosynæ & Beneficentiæ, atque Charitatis officia. Quia enim in Cœnâ singuli fideles olim super Altari sive Mensâ ponebant Eleemosynas, Ministris & Pauperibus per Diaconos distribuendas, illos tanquam ejusdem secum corporis membra profitentes, eas sæpe Sacrificiū appellarunt Veteres, de Cœnâ loquentes. Itarefert Augustinus, in agapis Cœnæ fruges & carnes misericordiâ Christianorum erogatas fuisse pauperibus. Super illas Eleemosynas Altari impositas Deum suo populo, nomine, & eorum, qui aliquam obtulerant, vel recitatis eorum nominibus, Sacerdos precabatur, ut gratus haberet, eas sanctificans, & Sacrificiū nomine adpellans, sed non aliâ Ratione, quam ante exposuimus. In Summa, sacrificium apud Veteres, de Cœnâ loquentes, Sacrificiū memoriam & preces, laudes & gratiarum actiones, & Eleemosynas sive Beneficentiâ nota, quæ sit instar Sacrificiū. Porro autem omnia illa tam à plebe, quam à Sacerdote dicuntur offerri Deo, præcipuè tamen à Sacerdote, quod ille omnium Minister preces recitet, laudesque, & gratiarum actiones, quas pro plebe & per Eum ita plebs offerat, cui ob id etiam in clausulâ accinit, Amen. Cæterum quod hoc Sacrificium Græci Patres sacrificium εὐαγέλιον & ἀγαθόν, id est, incrementum & sine Sanguine non raro adpellent, hoc ita accipio, quasi dicant, non propriè adpellari Sacrificium, sed impropiè, vel correctionem hanc addunt, quæ vox duriuscula emolliatur, si modo Sacrificium incrementum dici debet Sacrificium, Rationemque hanc subjiciunt, si pro-

Serm. 46. de Verb. Dom. Tract. 26. in Johan. Tract. 84. in Eund. lib. 21. de Civit. Dei. cap. 25. lib. 10. ibid. cap. 6. lib. 1. de peccat. merit. c. 20. Quæst. mixt. num. 109. lib. 16. de Civ. Dei. c. 22. de Fide ad Petrum. c. 18.

Serm. ad Infant.

lib. 20. contra Faust. c. 20.

proprie Sacrificium esset, cruentum esset. Itaque Sacrificium etiam expiatorium adpellabitur propter similitudinem tantum: nam revera si expiatorium esset, incruentum non esset. Sic est quidam Baptismus *à rudo* sine Aquâ, nimirum improprie dictus, quo baptizati sunt, quos angustia Passionis invenit, & nolentes negare Christum ante, quam baptizarentur, occisi sunt, ut *Augustinus* inquit.

Epist. 108.
ad Seleuc.

Neceffum fuit omnino hæc prolixius exscribere, utpotè egregium Veritatis testimonium ex ore vel pennâ potius Viri adversariæ parti aliâs addicti exhibentia, quæ simul satis possunt facere iis, quæ Bellarminus infra capite singulari de his vocibus *Sacrificii, Immolationis, Oblationis* &c. Iridem prolixè tradidit; quibus si addantur, quæ post *Chemnitium* & alios Doctores Evangelicos hoc argumentum ex professo tractantes *Dorscheus* in Mysariâ Missæ diversis ex Orthodoxâ Antiquitate & nominatim *Augustino* observationibus ostendit, docens, Incruenta Novi Testamenti Sacrificia esse Orationis devotæ suspiria & prædicationem Verbi, & ea, quæ obferuntur à Christianis, numero multitudinis vocari hostias & victimas, unicum verò Christum esse hostiam, unicum Sacerdotem, unum quoque Templum & Aram, & aliorum proprie Sacerdotum Veteres non meminisse, quin & Sacrificia Novi Testamenti ab omnibus obferri posse & debere Christianis, & quod quam-maximè huc spectat, Sacrificium in Cruce præstitum, non minus hodiè efficax esse, quàm in ipso mortis Christi articulo, & memoriam Sacrificii hujus in Cruce præstiti Deo pro Sacrificio, quanquam non proprie dicto obferri; Præterea, Doctores Ecclesiæ antiquos vocabula *Sacrificii, victimæ* &c. Eucharistiæ Sacramento adcommoantes respexisse inter alia vel ad preces, quas longâ serie pro variis Mundi ordinibus etiam juxta dispensationem Testamenti Dominici Ecclesiæ effudit, idque partim ante Consecrationem, partim in Consecratione, partim post Consecrationem, quod ultimum dupliciter fiebat, tum benedictione populi, tum Eucharistiâ; vel ad concursum variarum Christianæ Virtutis exercitationum, quem Deo Ecclesiæ exhibuit, & pii singulari quâdam Consecratione se totos quasi in Deum effuderunt, & Eidem se tribuerunt, meditatione devotissimâ contemplantes sacrum hunc Thesaurum: vel, quod in primis huc pertinet, ad ipsam representationem Sacrificii illius unici & propitiatorii, imò ad certissimam exhibitionem atque Sacramentalem præsentiam corporis & Sanguinis Dominici, ranquam Sacrificii in Crucis Arâ exhibiti; vel, quod proximè huic conjunctum est & esse debet, ad singularem Fidei operationem, quæ corpus & Sanguinem Christi, certissimum Redemptionis lytron, in Sacrà Cœnâ firmo complexu adprehensum intimè sibi applicat, inter Deum & peccatum interponit, proque solutione sufficienti obfert Deo; hæc, inquam, si traditus à *Picherello* pro uberiori illustratione addantur, quæ *Dorscheus* partim citatis, partim expressis *Augustini* & aliorum Patrum testimoniis confirmavit, & contra Bellarmini Exceptiones vindicavit, subjungens tandem, Epitheta, quæ Patres ad nomen Sacrificii adjiciunt, eum in finem tantum esse adjecta, non ut Sacrificium aliquod novum incruentumque notent, sed ut tum admirabilem & excellentissimam corporis & Sanguinis Christi in hoc Sacramento propositi dignitatem confirmet, tum ut discrimen inter figuras adumbrationesque V. T. & Sacramenta N. T. atque Mysteria indicent, tum ut ad Sacrificium Crucis omnem vim Sacræ hujus Cœnæ tribuens nostras erigant Meditationes; quæ, inquam, adhuc semel atque iterum, si benè ponderentur, æquâ nimirum Judicii incorrupti & nullis præjudiciis occupati lance, adque Fidei Verbis Testamenti innixæ analogiam ritè reducantur, quam Patres antiquos, & inter eos Augustinum, his loquendi formis è Sacro Codice desumpsit, & ad mentem Scriptorum Dei Spiritu actorum intellectis lædere voluisse, dici non debet, parum erit super difficultatis in hoc negotio aliâs tot Disputationibus multum intricato, quod non possit facilè superari, resque ad liquidum deduci. Et quia *Augustini* præsertim autoritas hic attendi debet, præter ea testimonia, quæ *Picherellus* suis interseruit observationibus, alia quædam pauca ut adnectantur, opus est, ne quid præter mentem Sancti Patris dictum, aut planè Sententiæ augustissimo Doctore videatur adjecta. Eminent inter illa, quod ex collectione Sententiarum *Prosperi* in antecessum commendavit *Dorscheus*, ex quo sequentia superius jam laudata in rem præsentem notatu digna sunt: Sicut celestis Panis, qui caro Christi est, suo modo vocatur corpus Christi, cum revera sit Sacramentum corporis Christi, illius videlicet, quod palpabile, mortale in Cruce positum est, vocaturque ipsa CARNIS IMMOLATIO, quæ manibus fit Sacerdotis; Christi passio, mors, crucifixio; non rei veritate, sed significante Mysterio &c. Dum verò in specie ad preces ante, in, & post Consecrationem, in usu & adcommoatione harum vocum, Veteres

cap. 9.
§. 18. &
segg.

re-

respexisse fuit observatum, sequens Augustini testimonium id comprobatur: *Omnia, vel Epist. 59. pene omnis frequentat Ecclesia, ut preces accipiamus dictas, quas facimus in celebratione ad Paulin. Sacramentorum antequam illud, quod est in Mensa Domini, incipiat benedici; orationes, cum benedicuntur & sanctificantur, & ad distribuendum comminuitur, quam totam petitionem omniferè Ecclesia Oratione Dominicà concludit. Post aliqua: Interpellationes autem siue postulationes fiunt, cum populus benedicuntur; tunc enim Antistites, velut advocati susceptos per impositionem manus Misericordissima obferunt potestati, quibus peractis & participato tanto Sacramento, Gratiarum actio cuncta concludit. Scripsit hæc Augustinus explicans & adpli-*

I. Tim. II. cans discrimen illud, quod Paulus inter preces vel obsecrationes, orationes item, interpellationes quoque vel postulationes, & tandem Gratiarum actiones per Timotheum quibusvis verè fidelibus commendavit, è quarum numero dum Augustinus Interpellationes vel preces Episcoporum pro Populo intercessorias DEO obferri scripsit, usum hujus vocabuli tum in Ecclesià promiscuum & non ita, sicut hodiè, restrictum fuisse ostendit. Porro, Representationem Sacrificii in Cruce peracti, quæ in usu Sacra-

Epist. 23. ad Bonif. menti Eucharistiæ exhibetur, Augustinus docet sequentibus verbis: *Nonne semel immolatus est Christus in seipso, & tamen in Sacramento non solum per omnes Pasche solemnitates, sed omni die populus immolatur; nec utiq; mentitur, qui interrogatus, Eum responderi immolari. Ad hæc, quæ Picherellus quoque observavit, ea etiam in primis pertinent, quæ proximè in textu Augustini & immediatè leguntur: Si enim Sacramenta quandam similitudinem earum rerum, quarum sunt Sacramenta, non haberent, omninò non essent sacramenta; ex hac autem similitudine plerumq; etiam ipsarum rerum nomina accipiunt. Quod verò etiam devoti communicantes in ipso usu Sacramenti, corpus & Sanguinem Christi, tanquam redemptionis suæ lytron, DEO Patri per Fidem veram obferre fuit dictum, id Augustinus etiam suo tempore notanter observavit, docens, quomodo Christus id, quod suscepit ex nobis, in Cælum levaverit, ad dextram Patris collocaverit, ac Fidei nostræ certum pignus dederit, ut securæ sint membra de tanto capite, fideliterq; sperent, ad ipsum se posse pervenire, quem jam credunt ad dextram Patris sedere. In quibus verbis quid aliud per Fidei nostræ pignus voluerit intellectum Augustinus, quàm corporis & Sanguinis Ejus in Eucharistiæ Sacramento participationem, non video.*

de Symb. ad Catech. lib. II. cap. 7

Hiscè nunc præmissis ad examen eorum rectè imus, quæ Bellarminus ex Augustino supra produxit, ut obtineat, unum esse tantum verum ac proprium Sacrificium, nec Sacramenta vel alia quævis opera bona esse propriè Sacrificia; si illud prius in gratiam Lectoris monuerimus, Evangelicos non negare, unicum tantummodò esse verum Sacrificium propitiatorium, pro totius Mundi ac omnium in eo hominum peccatis, videlicet Christi, Dei hominis, in Cruce peractum, imò ex hoc ipso iterationem Sacrificii, ut vocatur, Missifici damnare, utpotè non solum non necessariam & inutilem, sed & non parum Sacrificio Crucis injuriosam & detrahentem, quod aliàs & alibi ostenditur. Et ut ab ipsa Sacrificii definitione, quam Augustinus exhibuit, initium fiat, qui Sacrificium esse verum dixit *omne opus, quod agitur, ut Sancta societas inhaereatur Deo &c.* nescio, quid in mentem venerit Bellarmino, ut ausus fuerit scribere, *Augustinum non definiisse Sacrificium in genere, nec Sacrificium propriè dictum, sed solum (in specie) Sacrificium, quod proprie sit internum, & opponatur Sacrificiis legalibus & merè externis &c.* Quamvis enim negari non possit, Sanctum Patrem ibi distinctè de Sacrificiis Testamenti Veteris & Novi egisse, ipsa tamen Definitio Sacrificii ostendit, Eum utriusque Testamenti Sacrificia sub eà comprehendisse. Id ut Lectori Veritatis studio fiat manifestum, ex antecedentibus duobus capitibus, quæ cum eo proximè & immediatè coherent, in cujus Initio hæc Sacrificii definitio legitur, repeti debent aliqua huic Instituto quam maxime intervientia. Et quidem cum unigeniti Sacerdotis humanum genus unico coram DEO Patre placantis Sacrificio fecisset mentionem, præsupponens, *nos simul omnes Dei Templum, & singulos esse Tempia Dei, quia & singulos inhabitare dignetur, ejusq; Altare esse cor nostrum, de debito Sacrificia Deo obferendi ita scripsit: Et cruentas cedimus victimas, quando ad Sanguinem usq; pro Eius veritate certamus; & suavissimum adolemus incensum, cum in ejus conspectu pio sanctoq; amore flagramus; Et dona ejus in nobis nosq; ipsos voramus & reddimus, Et Beneficiorum ejus Solemnitatibus festis & diebus statutis dicamus sacramusq; memoriam, ne volumine temporum ingrata subrepat oblivio; Et sacrificamus hostiam Humilitatis & Laudis in Arâ cordis igne fervida charitatis. Ad hunc videndum, sicut videri poterit, Eiq; coherendum, ab omni peccatorum & cupiditatum malarum labe mundamur, & Eius nomine consecramur. Ipse enim fons nostræ Beatitudinis, ipse omnis adpetitionis est fons. Hic est Dei*

Dei cultus, hac Religio vera, hac recta Pietas, hac Deo tantum debita servitus. Post in sequentibus de usu & fructu Sacrificiorum agens, ostendit, eum non DEI, cui Sacrificia obferuntur, sed hominum, qui Deo Sacrificia obferunt, verbis notatu dignissimis: *Non solum igitur pecore, vel quâlibet re aliâ corruptibili atq; terrenâ, sed ne ipsâ quidem Iustitiâ hominis Deum egere credendum est, totumq; quod rectè colitur Deus, homini prodesse, non Deo. Neg. enim fonti se quisquam dixerit profuisse, si biberit; aut Luci, si viderit. Nec quod ab antiquis Patribus talia Sacrificia facta sunt in victimis pecorum, quæ nunc Dei populus legitime non facit, (Norat Ludovicus Vives, in aliis codicibus haberi, legit, non facit,) aliud intelligendum est, nisi rebus illis eas res fuisse significatas, quæ aguntur in nobis, ad hoc, ut inheramus Deo, & ad eundem finem proximo consulamus.* Sequitur hinc Sacrificii externi & visibilis à Sacrificio invisibili & interno discrimen & qualiscunque descriptio: *Sacrificium visibile invisibilis Sacrificii sacramentum, id est, sacrum signum est.* Illustrat illud insigni Veteris Testamenti Oraculo: *Vndè penitens ille apud Prophetam, vel ipse Propheta querens Deum suis peccatis habere propitium, inquit: Si voluisses Sacrificium, dedissem. Uti- que holocaustis non delectaberis. Sacrificium Deo (est) spiritus contribulatus; cor contritum & humiliatum Deus non spernet. Intueamur, quemadmodum, ubi Deum dixit nolle Sacrificium, ibi Deum ostendit velle Sacrificium. Non vult ergò Sacrificium trucidari pectoris, sed vult Sacrificium contriti cordis. Illo igitur, quod Eum nolle dixit, hoc significatur, quod Eum velle subiecit. Sic itaq; illa Deum nolle dixit, quomodo à stultis ea velle creditur, velut sue gratiâ voluptatis. Nam si ea Sacrificia, quæ vult, quorum hoc est unum, Cor contritum & humiliatum dolore pœnitendi, nollet eis significare Sacrificiis, quæ velut sibi delectabilia desiderare putatus est, non utiq; de his obferendis in Lege Veteri præcepisset. Et idè mutanda erant opportuno certòq; jam tempore, ne ipsi Deo desiderabilia, vel certè in nobis acceptibilia, ac non potius, quæ his significata sunt, crederentur. Ac per hoc, ubi scriptum est, Misericordiam magis volo, quàm Sacrificium, nihil aliud, quàm Sacrificio Sacrificium oportet intelligi prælatum, quoniam illud, quod ab hominibus adpellatur sacrificium, signum est veri Sacrificii. Misericordia autem verum est Sacrificium. Quæcumq; igitur in Ministerio Tabernaculi sive Templi multis modis leguntur de Sacrificiis esse Divinitus præcepta, ad dilectionem Dei & proximi significandam referuntur.*

Sequitur nunc ipsa Sacrificii definitio, quam Bellarminus non tam Evangelicis, quàm manifestissimè Veritati eripere, aliumque sensum ei adfricare & adingere conatur, ad cuius illustrationem præter ea, quæ Panigarola ex proximè sequentibus adduxit, hæc etiam referri debent, quibus Doctor augustissimus porrò suam de verâ Sacrificiorum Deo placentium ratione mentem ita expressit: *Corpus etiam nostrum, cum per Temperantiam castigamus, si hoc, quemadmodum debemus, propter Deum facimus, ut non exhibeamus membra nostra arma iniquitatis peccato, sed arma Iustitiæ Deo, Sacrificium est.* Quod ubi classico in hoc argumento Pauli oraculo confirmavit, plus ultra & à minori ad majus argumentum ducens ita scripsit: *Si ergò corpus, quo inferiore tanquam famulo vel tanquam instrumento utitur Anima, cum ejus bonus & rectus usus ad Deum refertur, est Sacrificium; quanto magis Anima ipsa, cum se ad Deum refert, ut igne amoris Ejus accensa formam concupiscentiæ secularis amittat, Etq; tanquam incommutabili formæ subdita reformetur, hinc Et placens, quod ex Ejus pulchritudine acceperit, fit Sacrificium.* Cum igitur vera Sacrificia sint opera Misericordiæ, sive in nos ipsos, sive in proximos, quæ ad Deum referuntur, opera verò Misericordiæ non ob alium fiant (finem,) nisi ut à miseriâ liberemur, ac per hoc, ut beati simus, quod non fit, nisi à Bono illo, de quo dictum est: *Mihi autem adhærere Deo bonum est; efficitur profectò, ut tota ipsa civitas redempta, hoc est, congregatio societasq; Sanctorum, universale Sacrificium Deo obferatur per sacerdotem magnum, qui etiam seipsum in Passione obtulit pro nobis, ut tanti capitis corpus essemus secundum formam Servi. Hanc enim obtulit, in hac oblatus est, quia secundum hanc Mediator est; in hac sacerdos, in hac Sacrificium est.* Claudid hanc deductionem tuam Sacrificialem insigni hoc Epiphonemate: *Hoc est Sacrificium Christianorum, multi unum corpus in Christo sumus; quod etiam sacramento Altaris fidelibus notò frequentat Ecclesia, ubi demonstratur ei, quod in eâ oblatione, quam obfert, ipsa obferatur.* Egregiè hæc omnia Augustinus de Sacrificiis in genere & in specie, Judæorum in Veteri Testamento & Christianorum in Novo, externa & visibilia ab internis & invisibilibus optimè distinguens, addidit ibi Definitione generali, ad omnia in utroque Testamento Sacrificia pertinente, ubi juxta præscriptum Lemma de vero profectòq; egit sacrificio, quod Lemma ab Evangelico profectum nemo dicet. Cadunt hinc per se, quæcumque Bellarminus & post Eum Panigarola, alique non pauci ad infringendam hanc

Dch-

Definitionem ejusque valorem minuendum ex Ingenii imbecillitate sunt commenti. Sicut enim vi Veritatis coactus agnoscere debuit Bellarminus, verum id esse Sacrificium, quod Augustinus definivit, *ratione dignitatis & effectus*; Ita falsum est, dum ei inesse negat *rationem formæ & essentiæ Sacrificii proprie dicti*, ad speciale sui Sacrificii Missæ Rationem humanâ solum auctoritate nixam respiciens. Et hinc falsum quoque est, *Sacrificia solum externa esse Sacrificia magis proprie dicta*; hæc quamvis iterum veritate intermixta, *Sacrificia interna esse præstantiora & Deo gratiora, ac Deum facilius placare*, quam externa, præprimis si devotione internâ & verâ Fide destituantur. Præterea, dissimiles valdè sunt locutiones, inque nullam venire possunt comparationem, quando Augustinus verum esse Sacrificium dicit *omne opus, quod agitur, ut sancta societate inhereatur Deo &c.* & quando Christus se veram Vitem esse dicit. Christus enim ibi expressè non

Joh. 15.

definivit rationem veræ Vitis, sicut Augustinus veri Sacrificii, sed semetipsum in specie, vel in individuo potius dixit esse veram Vitem, quâ ratione si Augustinus Missæ Sacrificium dixisset esse verum Sacrificium, scio, Bellarminus existimasset, habere se ex Augustino irrefutabile pro Missæ Sacrificio argumentum & testimonium, contra quod Inferorum portæ cum omnium hæreticorum & schismaticorum exercitiis prævalere nullo planè modo possent; quod verò, dum Augustinus non scripsit, ubi quam-maximè, loco nimirum debito, scribere debuit, si hoc Missæ Sacrificium pro Sacrificio vero & propriè ita dicto, & quod Missifices Papæi hodiè cum Bellarmino post Definitionem Tridentinam unanimiter urgent, pro unico Ecclesiæ Novi Testamenti Sacrificio, ex communi & receptâ tum temporis Sententiâ agnovit, ad auctoritatem pertinet argumenti negantis, hic quidem non minimi, sed maximi ex debito æstimandam. Falsissimum porro est, *Augustinum ab hæc Sacrificii definitione expressè omnia Veteris Legis Sacrificia exclusisse*, utpotè, *quæ propriè nomen & rationem retineant*; dum non solum contextus integer, ex quo præcipua ejus capita fuere excerpta, aliud planè ostendat, sed & alia ejusdem Sancti Patris loca idem argumentum tractantia manifestum faciant, Eum Veteris Testamenti Sacrificia, quæ Bellarminus pro Sacrificiis propriè ita dictis habet, non nisi pro Signis & figuris Sacrificii unci verè & propriè propitiatorii habuisse. Inde Doctor augustissimus notanter, ubi in proluxâ Definitionis à se propositâ explicatione id præprimis necessariò observandum monuit, uni tantum, vero &

lib. 10. de Civ. Dei. c. 20. lib. 22. contra Faust. cap. 17.

invisibili DEO obferri debere Sacrificia, scripsit: *Hujus veri Sacrificii multiplicia variaz signa erant prisca sanctorum Sacrificia, cum hoc unum per multa figuraretur, tanquam verbis multis res una diceretur, ut sine fastidio multum commendaretur.* Et alibi in eodem argumento occupatus demonstravit, *sacrificium non deberi, nisi uni & verò Deo, quod Et unus & verus Sacerdos obtulit, Mediator Dei & hominum, cujus Sacrificii promissæ figuræ in victimis animalium celebrari oportebat*, scripsit, *propter commendationem future Carnis & Sanguinis, per quam unam victimam fieret Remissio peccatorum de carne & sanguine contrahentium, quæ Regnum Dei non possidebunt; quia eadem corporis substantia in caelestem commutabitur qualitatem, quod Ignis in Sacrificio significabat, velut absorbens mortem in victoriam. In eo autem populo ritè sunt hæc celebrata, cujus & Regnum & Sacerdotium propheta erant venturi Regis & Sacerdotis, ad regendos & consecrandos fideles in omnibus Gentibus, & introducendos in Regnum Cælorum & Sacrarium Angelorum ad Vitam æternam.* Iterum alibi ad-

De Fide ad Petrum, c. II.

huc apertius: *In Sacrificiis carnalium victimarum, quæ ipsa sibi Sancta Trinitas, quæ unus est Deus novi & Veteris Testamenti, à Patribus nostris obferri præcipiebat, illius Sacrificii significabatur gratissimum munus, quod pro nobis seipsum solus Dei Filius secundum carnem misericorditer esset oblaturus. Ipse enim secundum Apostolicam Doctrinam obtulit semetipsum pro nobis oblationem & hostiam Deo in odorem Suavitatis. Ipse verus Deus & Pontifex, qui pro nobis non in sanguine taurorum & hircorum, sed in sanguine suo semel introivit in Sanctas, quod tunc Pontifex ille significabat, qui cum sanguine in Sancta Sanctorum per singulos introibat Annos. Iste igitur est, qui in se uno totum exhibuit, quod esse necessarium ad redemptionis nostre sciebat effectum; idem scilicet Sacerdos & Sacrificium, idem Deus & Templum. Sacerdos, per quem sumus reconciliati; Sacrificium, quo sumus reconciliati; Templum in quo sumus reconciliati; Deus, cui sumus reconciliati. Solus tamen Sacerdos, Sacrificium & Templum, & hæc omnia Deus secundum formam servi.* Et huc pertinet, quod in laudatâ Definitionis explicatione, ut eam ostendat esse generalem, adque omnia utriusque Testamenti Sacrificia referendam, itidem ingenere & ad præsens Institutum quam adcommodatissime observavit Augustinus, quod ab hominibus adpellatur Sacrificium, signum esse veri Sacrificii, ut alia nunc præteream, quæ ex visceribus integri contextus falsissimam Bel-

Bellarmini Glossam esse evincunt, uberius non eruenda, ne Lectoris iudicio videar diffidere. Sed & *Panigarola* inconsequentes consequentiæ & deductiones hisce observatis evanescent. Neq; enim Augustinus, neq; Eius ductu Missæ Sacrificium è numero Sacrificiorum propriè ita dictorum excludentes Evangelici, & quicumque alii, in serie Testium Veritatis hoc in puncto memorantur, *Sacrificium cordis* solum pro Sacrificio propriè ita dicto, cum exclusionem vel Sacrificiorum V. T. vel Sacrificii à Christo in Cruce peracti agnoscunt, sed eidem, sicut aliis in V. T. Sacrificiis, quamvis certo cum discrimine, definitionem Sacramenti competere defendunt. Idem de homine testatur Augustinus, quoad *animam & corpus*, ad Apostoli auctoritatem provocans, quam nullo planè modo imminuit, quod *Panigarola* ex communi apud Vulgum usu loquendi de homine scelesto malefactoris mortem merito deblaterat, pessimè à stylo hominum ad Spiritus S. stylum, & versâ vice argumentatus, ac utrumque inter se turpiter confundens; qui si insuper inter Sacrificium Christi unicum, ad quod Sacrificia V. T. respexerunt, & Sacrificia Christianorum non unius generis & speciei, quorum fructus tamen & valor ab unico hoc Christi Sacrificio verè propitiatorio dependet, distinguere didicisset, facilius Augustini mentem & hanc rem totam capere & intelligere potuisset. Ad cætera nunc ut transeamus testimonia, quibus ex Augustino demonstrare voluit Bellarminus, in *Ecclesiâ Christi unum tantum esse verum ac proprium sacrificium*, Missæ nimirum, nec Sacramentum vel alia quævis opera bona, quæ ad Deum fiunt colendam, propriè Sacrificia esse, facile etiam ubivis est responsum. Dum enim Epulas, quas tuo tempore super Martyrum Sepulchra non quidem à melioribus Christianis poni scripsit, nullam talem in plerisq; terrarum esse consuetudinem testatus, numero Sacrificiorum excludens, unum esse docuit, quod Deo offertur, sacrificium, manifestum est, loqui Eum de Sacrificio Christi propitiatorio, cujus memoria in Sacramento Eucharistiæ celebratur, juxta sensum illorum ex Augustino testimoniorum, quæ *Picherellus* supra non parè ex variis Eius Scriptis suppeditavit. Ita alibi scribens, *Sacramentis T. V. successisse Sacrificium*, quod Christus post in Ecclesiâ celebrari voluit pro illis omnibus, nimirum Sacramentis & Sacrificiis, quæ in eodem sensu Augustinus hic videtur habuisse; nihil iterùm aliud significare voluit, quàm sublationem cruentorum in V. T. Sacramentorum & Sacrificiorum, qualia à Christianis in N. T. amplius non requiruntur, postquam preciosissimus summi Sacerdotis in Crucis Arâ effusus Sanguis scholam Sacrificialem V. T. clausit & quasi obsignavit, cujus Sacrificii verè & in se propitiatorii celebratio memorialis in Eucharistiæ Sacramento Christianis fidelibus commendata ab ipso Sacerdote summo & Testamento conditore Christo, vice omnium Sacrificiorum est, quæ numero ferè in numero olim obferebantur, unicum illud Sacrificium typicè ex instituto Dei præsignificancia, & alto quasi clamore prænuntiantia. Eadem est ratio cæterorum ex Augustino locorum, quibus Eucharistiæ Sacramentum vocat *verissimum, singulare & unicum sacrificium*, eo nimirum sensu, quo *Picherellus* docuit, & quo verè Sacrificium Crucis unicum N. T. Sacrificium dicitur, cruentum nempe & propitiatorium, cæteris omnibus utriusque Testamenti Sacrificiis vim & virtutem communicans, sine quâ neque Sacrificia V. T. cruenta, Deo placuerunt, neque Sacrificia N. T. incruenta Deo ullatenus placere possunt. Hoc sensu & ad hanc Augustini mentem si adhuc hodiè Sacramentum Eucharistiæ dicatur Sacrificium, videlicet propter memoriam Sacrificii in Cruce oblato, Evangelici non adeò refragantur, utut Augustana Confessio, teste Eiusdem Apologiâ, consultò hoc Sacrificii nomen in descriptione Sacramenti Eucharistiæ propter ambiguitatem vitaverit, nec hodiè cuius pro arbitrii libertate licitum sit, hoc nomen in Eucharistico hoc negotio in Ecclesiam reintroducere, eam que fermento hoc Papistico, à quo DEI gratia per Lutheri Ministerium fuit repurgata, de novo inficere, quod non planè nullis inter Irenicos & Syncretistas hæcenus placere fuit visum, de quo alibi & aliàs.

vid. D.
Hülsem,
Dial.
Apol.
p. 354.

CAPVT SEXTVM,

DE

Sacerdotio Melchisedeci.

INter argumenta, quibus veritatem Sacrificii Missæ Bellarminus demonstrare satagit, in acie & primo exhibet loco typum vel figuram Melchisedeci, quem tanquam Sacerdotem Abrahamo Patriarchæ post victoriam redeunti obviam factum obtulisse

Y y

Pa.